

Kāpēc Rīgu sauc par Rīgu? Un citi interesanti fakti

Publicēts: 20.10.2020.

Rīga vienmēr ir bijusi daudznacionāla un multikulturāla pilsēta. Dažādos vēstures periodos pilsētā dominējušas dažādas valodas. Par to liecina ūdenstilpju un salu, ielu un apkaimju nosaukumi. Transformējoties no vienas valodas citā, piemēram, no vācu uz latviešu, vietvārdi mainījuši sākotnējo skanējumu, bet reizēm ieguvuši pavisam citas nozīmes...

Pats vārds “Rīga”: kāpēc pilsēta ir ieguvusi šādu nosaukumu?

Rīgas nosaukums pats par sevi pēdējā gadsimta laikā ir izraisījis lērumu strīdu starp valodniekiem.

Šī nosaukuma baltu izcelsmes piekritēji uzskata, ka vārds ir cēlies no zemgaļu vārda *ryggoz* – vieta labības uzglabāšanai.

Slāvu versijas atbalstītāji vienkārši atsaucas uz skaidrojošo vārdnīcu, kurā norādīts, ka vārds *pira* nozīmē “rija” (celtne labības žāvēšanai pirms pirms kulšanas).

Vācu teorijas piekritēji uzskata, ka nosaukums izcēlies no augšvācu vārda “*Riege*” – telpa, kas pildīta ar ūdeni. Rīdzenes upe (*Riesing*), kuras krastā radusies pilsēta, 13. gadsimtā patiešām pašreizējās 13. janvāra ielas teritorijā veidojusi diķi un tas bijis aptuveni 50 metrus plats.

Ikviens var pieslieties tai versijai, kas katram ir tuvāka un patīkamāka. Indriķa “Livonijas hronikā”, kas sarakstīta 13. gadsimtā latīņu valodā, šis nosaukums tiek minēts pirmo reizi: *ad locum Rige* (“pie Rīgas vietas”).

Sarkandaugava: ar raganām tai nav nekāda sakara

Visnotaļ krāšņa ir Sarkandaugavas nosaukuma izcelsme. Sākotnēji šādi tika saukts Daugavas atzars, bet pēc tam tai par godu tika nosaukta visa apkaime.

Agrāk Sarkandaugava stiepās līdz pat pašreizējai Rīgas 1. slimnīcas teritorijai Bruņinieku ielā. Toreiz kuģi tika būvēti no koka un ziemas tie pavadīja šajā atzarā – “stāvēja reidā”. Tāpēc, kā skaidro valodnieki, upi augšvācu valodā tā arī sauca - *Rheyde Düna* (“*Reidu Daugava*”). Paplašinoties pilsētai, upi pakāpeniski sāka aizbērt, savukārt nosaukums *Rheyde Düna* ar laiku sāka skanēt kā *Rothe Düna* – Sarkandaugava / Красная Двина. Latviešu un krievu valodās šis nosaukums saistās tieši ar krāsas nosaukumu.

Tas, ka nosaukumā figurē sarkanā krāsa – asiņu krāsa – ir arī kalpojais par tautas nostāstu avotu. Padomju laikos nosaukums tika saistīts ar sarkanajiem karogiem: galu galā šajā strādnieku rajonā darba ļaudis aktīvi atbalstīja 1905. gada revolūciju. Mūsdienās gidi tūristiem stāsta romantisku šausmu stāstu – iespējams, ka upi tā sauc tāpēc, ka viduslaikos tajā slīcinātas raganas. Bet, ja runājam tieši par nosaukuma izcelsmi, ļaunajiem spēkiem ar to nav nekāda sakara.

Kaut gan tas, ka raganas tika slīcinātas, ir fakts. Pēc tam upe kļuvusi arvien seklāka un liela tās teritorija tika aizbērtā. Kaut gan ilgdzīvotāji stāsta, kā vēl 1950-to gadu sākumā pretī bijušajai vācu klinikai “Rothenberg” attekā varējuši peldējušies un ķert zivis.

Vēja zaķi šeit skrējuši nav

Vietvārds “Vējažakšana” liek aizdomāties – kas gan par zvēru ir šis “vēja žakis”? Bet patiesībā šim nosaukumam nekādas saistības ar vēja žakiem nav.

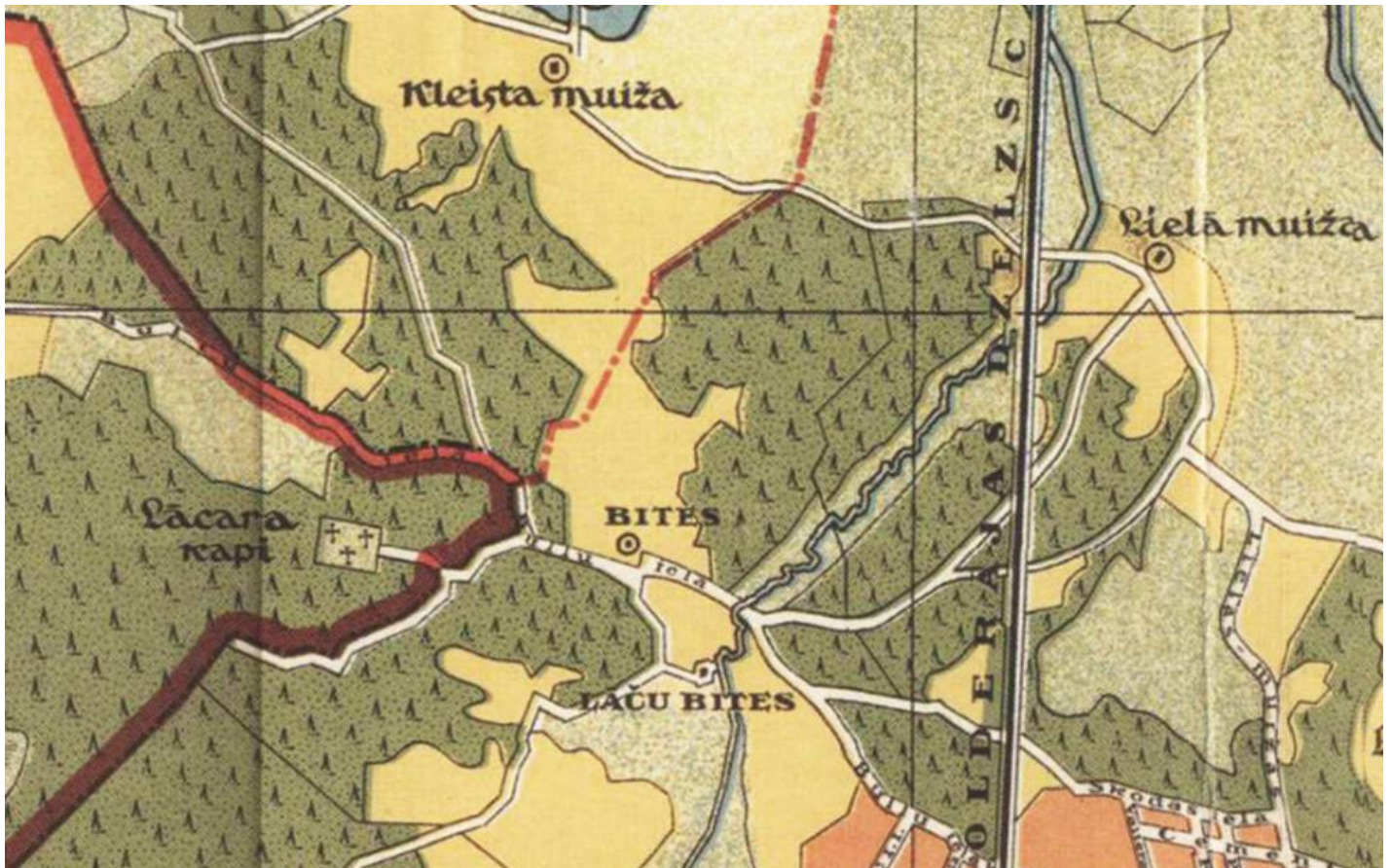
Reiz šīs salas nosaukums bijis *Vegesacksholm*. Šajā salā saimniekojusi vācbaltiešu muižnieku - Fēgezaku dzimta. Nosaukuma galotne “-holm” augšvācu valodā nozīmē “sala”: *Magnusholm* – Mangaļsala, *Lutzausholm* – Lucavsala... Bet latviešu valodā vācu valodas vārdu sākumā skaņa “f” agrāk bieži vien tika aizvietota ar burtu “p”, uzvārdi vietvārdos tika saīsināti, bet termini – tulkoti. Un latviski “Vegesacksholm” kļuva par Pēzaka salu. Vēlāk, cīnoties pret ģermānismiem, vācu “Vegesacksholm” no Pēzaka salas latviešu valodā pārveidojās par Vējažakšanu.

Franču izcelsmes romantika

“Sudraba laikmeta” gados zemes īpašnieki neatteicās no jaunajām romantisma vēsmām. Un savām muižām viņi devuši franciskus nosaukumus. *Solitude* – „vientulība” – Zolitūde, *Champêtre* – “lauku” – Šampēteris Savukārt vietvārds *Monrepos* – “mana atpūta” – *Monrepo* līdz mūsdienām nav saglabājies.

Politiskie vēji pār kapiem

Vairāki nosaukumi mainījušies līdz politiskajiem vējiem. Tā, piemēram, ilgu laiku neviena neskarti bija *Lācara kapi* / *Лазаревское кладбище* / *Lazarus-Friedhof*, kas mierīgi kļuva par mūža mājām arvien jauniem aizgājušajiem. Bet, sākoties jaunām politiskajām vēsmām, tika dota komanda “visus svētos iznest”. Netālu atradās saimniecība *Lāču bites* (*Latsche Bitte*). Un tā kapsēta ieguva nosaukumu “Lāčupes”.

<https://www.riga.lv/lv/kapec-rigu-sauc-par-rigu-un-citi-interesanti-fakti>